

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2019 m. lapkričio 13 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra žemės ūkio politika – Bendras rinkų organizavimas – Pienas ir pieno produktai – Reglamentas (ES) Nr. 1308/2013 – 148 straipsnio 4 dalis – Žalio pieno pristatymo sutartis – Laisvos derybos dėl kainos – Kova su nesąžininga komercine praktika – Draudimas mokėti skirtingą kainą žalio pieno gamintojams, priklausantiems grupei, sudarytai pagal per dieną parduodamą pieno kiekį, ir nepagrįstai sumažinti kainą“

Byloje C-2/18

dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 20 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2018 m. sausio 2 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė,

dalyvaujant

Lietuvos Respublikos Seimui,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadžiev, teisėjai P. G. Xuereb ir T. von Danwitz (pranešėjas)

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorius M. Aleksejev, skyriaus vadovas,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. gruodžio 5 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės, atstovaujamos advokato G. Kaminsko,
- Lietuvos vyriausybės, atstovaujamos R. Dzikovič, M. Važnevičiaus ir V. Voinilko,
- Vokietijos vyriausybės, iš pradžių atstovaujamos T. Henze ir S. Eisenberg, vėliau S. Eisenberg,
- Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos S. Horrenberger, D. Colas, A.-L. Desjonquères ir C. Mosser,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos J. Langer,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Lewis ir A. Steiblytės,

* Proceso kalba: lietuvių.

susipažinęs su 2019 m. kovo 7 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (OL L 347, 2013, p. 671), iš dalies pakeisto 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/2393 (OL L 350, 2017, p. 15) (toliau – Reglamentas Nr. 1308/2013), 148 straipsnio 4 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės pradėtą konstitucinės justicijos bylą, kurioje prašoma nustatyti, ar Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių–parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas Nr. XII-1907 (TAR, 2015, Nr. 2015-11209), iš dalies pakeistas 2015 m. gruodžio 22 d. įstatymu (TAR, 2015, Nr. 2015-20903) (toliau – Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas), ypač jo 3 ir 5 straipsniai, neprieštarauja Konstitucijai.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Reglamento Nr. 1308/2013 127, 128 ir 138 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:
  - „(127) atsižvelgiant į tai, kad Sąjungos teisės aktų dėl oficialių rašytinių sutarčių nėra, valstybės narės, laikydamosi nacionalinės sutarčių teisės, gali nuspręsti nustatyti tokias sutartis privalomomis su sąlyga, kad tai darant būtų laikomasi Sąjungos teisės, visų pirma reikalavimo užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir bendrą rinkos organizavimą. Kadangi padėtis Sąjungos valstybėse narėse skiriasi, ir laikantis subsidiarumo principo, šis klausimas turėtų būti paliktas spręsti valstybėms narėms. Tačiau pieno ir pieno produktų sektoriuje, siekiant užtikrinti, kad tokios sutartys atitiktų tinkamus būtinuosius standartus, taip pat siekiant užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą ir bendrą rinkos organizavimą, tam tikros pagrindinės tokių sutarčių naudojimo sąlygos turėtų būti nustatytos Sąjungos lygmeniu. Dėl visų tokių pagrindinių sąlygų turėtų būti galima laisvai derėtis. Kadangi kai kurie pieno kooperatyvai galimai turi panašaus poveikio taisyklės savo įstatuose, paprastumo sumetimais jiems turėtų būti netaikomas reikalavimas sudaryti sutartį. Siekiant sustiprinti tokios sutarčių sistemos veiksmingumą valstybės narės turėtų nuspręsti, ar sutartys turėtų būti taikomos ir tuo atveju, kai iš ūkininkų pieną surenka ir perdirbimo įmonėms pristato tarpininkai;
  - (128) siekiant užtikrinti perspektyvią gamybos plėtrą, taip užtikrinant deramą pieno sektoriaus ūkininkų gyvenimo lygį, turėtų būti padidinta jų galia derybose su perdirbimo įmonėmis, kad pridėtinė vertė tiekimo grandinėje būtų tinkamiau paskirstyta. Siekiant, kad tie [bendros žemės ūkio politikos] tikslai būtų pasiekti, pagal SESV 42 straipsnį ir 43 straipsnio 2 dalį turėtų būti priimta nuostata dėl galimybės gamintojų organizacijoms, kurias sudaro pieno sektoriaus ūkininkai, ar jų asociacijoms kolektyviai derėtis su pieninėmis dėl visai jų narių žalio pieno produkcijai ar jos daliai taikytinų sutarčių sąlygų, įskaitant kainas. Siekiant išlaikyti veiksmingą konkurenciją pieno rinkoje, šiai galimybei turėtų būti taikomi tinkami kiekybiniai apribojimai. Siekiant, kad nebūtų pakenkta veiksmingam kooperatyvų veikimui ir siekiant aiškumo, reikėtų nustatyti, kad tais atvejais, kai ūkininko narystė kooperatyve apima pareigą pristatyti žalią pieną,

kuri taikoma viso ūkininko pagaminto pieno arba jo dalies atžvilgiu, ir šios pareigos vykdymo sąlygos nustatytos kooperatyvo įstatuose arba jais grindžiamose taisyklėse ir sprendimuose, dėl tų sąlygų neturėtų būti deramasi per gamintojų organizaciją;

<...>

(138) kadangi oficialių rašytinių sutarčių naudojimui pieno sektoriuje taikomos atskiros nuostatos, tokių sutarčių naudojimas taip pat gali padėti sustiprinti ūkio subjektų kituose sektoriuose atsakomybę ir padidinti jų informuotumą apie poreikį geriau atsižvelgti į rinkos signalus, padidinti kainų pokyčių poveikį galutinei kainai ir pritaikyti pasiūlą prie paklausos, taip pat padėti išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės praktikos. Kadangi nėra Sąjungos teisės aktų, susijusių su tokiomis sutartimis, valstybės narės, laikydamosi nacionalinės sutarčių teisės, gali nuspręsti privalomai naudoti tokias sutartis, su sąlyga, kad tai darant būtų laikomasi Sąjungos teisės ir visų pirma užtikrinamas tinkamas vidaus rinkos veikimas ir bendras rinkos organizavimas.“

4 Šio reglamento 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„1. Šiuo reglamentu nustatomas bendras žemės ūkio produktų – Sutarčių I priede išvardytų visų produktų, <...> rinkų organizavimas.

2. 1 dalyje apibrėžti žemės ūkio produktai suskirstomi į šio reglamento I priedo atitinkamose dalyse išvardytus šiuos sektorius:

<...>

p) pieno ir pieno produktų, XVI dalis;

<...>“

5 Minėto reglamento 148 straipsnyje „Sutartiniai santykiai pieno ir pieno produktų sektoriuje“ nustatyta:

„1. Kai valstybė narė nusprendžia, kad kaskart, kai ūkininkas jos teritorijoje žalią pieną pristato žalio pieno perdirbimo įmonei, privalo būti taikoma šalių rašytinė sutartis, ir (arba) nusprendžia, kad pirmieji pirkėjai privalo ūkininkams pateikti rašytinį pasiūlymą sudaryti sutartį dėl žalio pieno tiekimo, tokia sutartis ir (arba) toks pasiūlymas sudaryti sutartį turi atitikti 2 dalyje nustatytas sąlygas.

Kai valstybė narė nusprendžia, kad žalio pieno, kurį ūkininkas pristato žalio pieno perdirbimo įmonei, pristatymui turi būti taikoma rašytinė šalių sutartis, ji taip pat nusprendžia, kuriam pristatymo etapui ar etapams tokia sutartis taikoma, jei žalią pieną pristato vienas ar daugiau surinkėjų.

Šiame straipsnyje surinkėjas – tai įmonė, kuri žalią pieną gabena iš ūkininko ar kito surinkėjo žalio pieno perdirbimo įmonei ar kitam surinkėjui, kai kiekvienu atveju yra perleidžiama nuosavybės teisė į žalią pieną.

<...>

2. Sutartis ir (arba) pasiūlymas sudaryti sutartį, nurodyti 1 dalyj[e] <...>, turi būti:

a) sudaroma / pateikiamas prieš pristatymą;

b) rašytiniai ir

c) juose visų pirma nurodoma:

i) už pristatymą mokėtina kaina, kuri:

– yra pastovi ir nustatoma sutartyje ir (arba)

– apskaičiuojama atsižvelgiant į įvairius sutartyje nurodytus veiksnius, kurie gali apimti rinkos sąlygų pokyčius atspindinčius rinkos rodiklius, pristatyto žalio pieno kiekį, taip pat jo kokybę ar sudėtį;

ii) žalio pieno, kuris gali būti ir (arba) turi būti pristatytas, kiekis, taip pat tokio pristatymo tvarkaraštis;

iii) sutarties, kuri gali būti terminuota arba neterminuota, trukmė; pastaruoju atveju nustatomos nutraukimo sąlygos;

iv) su mokėjimo laikotarpiais ir tvarka susijusi išsami informacija;

v) žalio pieno surinkimo ar pristatymo tvarka ir

vi) *force majeure* atveju taikytinos taisyklės.

<...>

4. Dėl visų žalio pieno pristatymo sutarčių, kurias sudaro ūkininkai, surinkėjai ar žalio pieno perdirbimo įmonės, aspektų, įskaitant 2 dalies c punkte nurodytus aspektus, šalys derasi laisvai.

Nepaisant pirmos pastraipos, taikoma viena ar daugiau iš šių nuostatų:

a) kai valstybė narė nusprendžia, kad privaloma sudaryti rašytinę šalių sutartį dėl žalio pieno pristatymo pagal 1 dalį, ji gali nustatyti:

i) pareigą šalims susitarti dėl tam tikro pristatomo kiekio ir už šį pristatymą mokėtinos kainos santykio;

ii) minimalią galiojimo trukmę, taikomą tik ūkininko ir pirmojo žalio pieno pirkėjo sudaromoms rašytinėms sutartims; tokia minimali trukmė turi būti bent šeši mėnesiai ir turi nekenkti tinkamam vidaus rinkos veikimui;

b) kai valstybė narė nusprendžia, kad pirmasis žalio pieno pirkėjas turi ūkininkui pateikti rašytinį pasiūlymą sudaryti sutartį pagal 1 dalį, ji gali reikalauti, kad pasiūlyme būtų nurodyta minimali sutarties galiojimo trukmė, šiuo tikslu nustatyta nacionalinės teisės aktais; tokia minimali trukmė turi būti bent šeši mėnesiai ir turi nekenkti tinkamam vidaus rinkos veikimui.

Antra pastraipa nedaromas poveikis ūkininko teisei nesutikti su tokia minimalia trukme, jeigu jis tai padaro raštu. Tokiu atveju šalys laisvai derasi dėl visų sutarties sąlygų, įskaitant 2 dalies c punkte nurodytus aspektus.

<...>“

6 Reglamento Nr. 1308/2013 149 straipsnyje „Derybos dėl sutarčių pieno ir pieno produktų sektoriuje“ nurodyta:

„1. Pagal 161 straipsnio 1 dalį pripažinta pieno ir pieno produktų sektoriaus gamintojų organizacija savo ūkininkų narių vardu gali derėtis dėl visai jų bendrai produkcijai ar jos daliai taikytinų sutarčių dėl žalio pieno, kurį ūkininkai pristato žalio pieno perdirbimo įmonei arba surinkėjui, kaip apibrėžta 148 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje.

2. Gamintojų organizacijos gali derėtis:

a) nepaisant to, ar ūkininkai perleidžia gamintojų organizacijai nuosavybės teisę į žalią pieną;

b) nepaisant to, ar visų arba kai kurių narių pagamintai produkcijai taikoma tokia pati suderėta kaina;

<...>“

7 Šio reglamento 152 straipsnyje „Gamintojų organizacijos“ numatyta:

„1. Gavusios prašymą valstybės narės gali pripažinti gamintojų organizacijas:

a) kurias sudaro ir pagal 153 straipsnio 2 dalies c punktą kontroliuoja konkrečiame sektoriuje, įtrauktame į 1 straipsnio 2 dalyje pateiktą sąrašą, veikiantys gamintojai;

<...>“

8 Reglamento 2017/2393 50 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„sutarčių naudojimas pieno ir pieno produktų sektoriuje gali padėti padidinti veiklos vykdytojų atsakomybę ir pagerinti jų informuotumą apie poreikį geriau atsižvelgti į rinkos signalus, padidinti kainų pokyčių poveikį galutinei kainai ir pritaikyti pasiūlą prie paklausos, taip pat padėti išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės praktikos. Siekiant paskatinti, kad tokios sutartys būtų naudojamos pieno ir pieno produktų sektoriuje, taip pat kituose sektoriuose, gamintojai, gamintojų organizacijos arba gamintojų organizacijų asociacijos turėtų turėti teisę prašyti rašytinės sutarties, net jeigu atitinkama valstybė narė nėra nustačiusi, kad tokios sutartys turi būti naudojamos privalomai“.

9 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 261/2012, iš dalies keičiančio Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1234/2007 dėl sutartinių santykių pieno ir pieno produktų sektoriuje (OL L 94, 2012, p. 38) (panaikintą Reglamentu Nr. 1308/2013), 8 konstatuojamojoje dalyje buvo numatyta:

„oficialios rašytinės sutartys, kuriose yra pagrindiniai elementai, sudarytos prieš pristatymą, nėra plačiai naudojamos. Vis dėlto tokios sutartys gali padėti didinti pieno grandinės subjektų atsakomybę ir geriau suprasti poreikį tam, kad būtų geriau atsižvelgta į rinkos signalus, geriau suderintos kainos grandinėje, pritaikyta pasiūla prie paklausos ir padėta išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės veiklos“.

10 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/633 dėl įmonių vienu kitoms taikomos nesąžiningos prekybos praktikos žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje (OL L 111, 2019, p. 59) 13 straipsnio „Perkėlimas į nacionalinę teisę“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės ne vėliau kaip 2021 m. gegužės 1 d. priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos. Jos nedelsdamos praneša Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Tas nuostatas jos taiko ne vėliau kaip 2021 m. lapkričio 1 d.

<...>“

11 Šios direktyvos 14 straipsnyje „Įsigaliojimas“ nurodyta:

„Ši direktyva įsigalioja penktą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.“

Lietuvos teisė

12 Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio pirmoje pastraipoje numatyta, kad Lietuvos ūkis grindžiamas privačios nuosavybės teise, asmens ūkinės veiklos laisve ir iniciatyva.

13 Pagal Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalį žalio pieno pardavėjai yra suskirstyti į dešimt grupių pagal parduodamo natūralaus riebumo žalio pieno kiekį (kilogramais) per vieną dieną. Kalbant apie pirmąją grupę šis kiekis yra 100 kg įskaitytinai, antrąją – daugiau kaip 100 kg iki 200 kg įskaitytinai, trečiąją – daugiau kaip 200 kg iki 300 kg įskaitytinai, ketvirtąją – daugiau kaip 300 kg iki 500 kg įskaitytinai, penktąją – daugiau kaip 500 kg iki 1 000 kg įskaitytinai, šeštąją – daugiau kaip 1 000 kg iki 2 000 kg įskaitytinai, septintąją – daugiau kaip 2 000 kg iki 4 000 kg įskaitytinai, aštuntąją – daugiau kaip 4 000 kg iki 10 000 kg įskaitytinai, devintąją – daugiau kaip 10 000 kg iki 20 000 kg įskaitytinai, dešimtąją – daugiau kaip 20 000 kg.

14 Pagal šio įstatymo 2 straipsnio 7 dalį žalio pieno pirkimo kaina yra žalio pieno pirkėjo ir pardavėjo sutarta pinigų suma, mokama už parduodamą Lietuvos žemės ūkio ministro įsakymu nustatytą bazinių pieno sudėties rodiklių žalią pieną, neįskaitant priedų, priemokų ir nuoskaitų.

15 Minėto įstatymo 3 straipsnio „Ūkio subjektų nesąžiningų veiksmų draudimas“ 3 dalyje numatyta:

„Žalio pieno pirkėjui draudžiama atlikti šiuos nesąžiningus veiksmus:

1) perkant žalią pieną, atitinkantį Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu nustatytus kokybės reikalavimus, iš tos pačios žalio pieno pardavėjų grupės ir jį pristatant žalio pieno pirkėjui tokiu pačiu būdu (žalias pienas pristatomas į žalio pieno supirkimo punktą, žalias pienas paimamas tiesiogiai iš ūkio, žalias pienas pristatomas tiesiogiai į žalio pieno perdirbimo įmonę), žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyse taikyti skirtingą žalio pieno pirkimo kainą, išskyrus atvejus, kai pienas perkamas iš žalio pieno pardavėjų, parduodančių savo gamybos pieną ir priklausančių pieno gamintojų organizacijoms, pripažintoms Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu nustatyta tvarka, tačiau šiuo atveju negali būti taikoma mažesnė žalio pieno pirkimo kaina negu ji būtų nustatyta pagal žalio pieno pardavėjų grupes;

<...>

3) nepagrįstai mažinti žalio pieno pirkimo kainą.“

16 To paties įstatymo 5 straipsnyje „Reikalavimas pagrįsti žalio pieno pirkimo kainos mažinimą“ nustatyta:

„1. Tuo atveju, kai žalio pieno pirkėjas mažina žalio pieno pirkimo kainą, nustatytą žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyje, daugiau negu 3 procentiniais punktais, jis privalo pagrįsti šios kainos mažinimą ir tokį pagrindimą pateikti Rinkos reguliavimo agentūrai.

2. Rinkos reguliavimo agentūra, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro įsakymu patvirtintu tvarkos aprašu, per 5 darbo dienas įvertinusi šio straipsnio 1 dalyje pateiktą žalio pieno pirkėjo žalio pieno pirkimo kainos mažinimo pagrindumą, per 3 darbo dienas priima sprendimą dėl žalio pieno pirkimo kainos sumažinimo daugiau negu 3 procentiniais punktais pagrįstumo.

3. Jeigu Rinkos reguliavimo agentūra šio straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka priima sprendimą, kad žalio pieno pirkimo kainos sumažinimas daugiau negu 3 procentiniais punktais yra nepagrįstas, žalio pieno pirkėjui draudžiama mažinti žalio pieno pirkimo–pardavimo sutartyje nustatytą žalio pieno pirkimo kainą.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

17 2016 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimo narių grupė kreipėsi į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu, be kita ko, iširti, ar Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 ir 5 straipsniai neprieštaruja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio pirmai pastraipai.

- 18 Grįsdama savo prašymą ši grupė nurodė, kad šiuo įstatymu varžoma žalio pieno pirkimo–pardavimo sutarties šalių teisė nustatyti pagrindinius šios sutarties elementus, kaip antai kainą ar kiekį, todėl juo neužtikrinama sutarčių sudarymo laisvė, įtvirtinta minėto 46 straipsnio pirmoje pastraipoje.
- 19 Lietuvos Respublikos Seimas savo ruožtu teigė, kad ši laisvė nėra absoliuti ir gali būti ribojama siekiant apsaugoti viešąjį interesą ir užtikrinti sąžiningumą ir teisingumą. Jis tvirtino, kad Lietuvoje nėra, viena vertus, žalio pieno gamintojų ir, kita vertus, perdirbėjų ar pirkėjų derybinių galių pusiausvyros, todėl pastarieji yra palankesnėje padėtyje, ir kad imperatyviomis Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 ir 5 straipsniuose nustatytais normomis siekiama apginti silpnesne laikomos sutarties šalies – žalio pieno gamintojų – teises ir teisėtus interesus.
- 20 Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, kurie taip pat pateikė pastabas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, savo ruožtu tvirtino, kad minėto įstatymo 3 ir 5 straipsniais pažeistas laisvų derybų principas, įtvirtintas Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalyje, visų pirma kiek tai susiję su žalio pieno kainos nustatymu.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad atsižvelgiant į tai, jog vidaus rinka ir žemės ūkis yra sritys, priskiriamos pasidalijamajai Europos Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai, šias sritis reglamentuojantys nacionalinės teisės aktai, įskaitant Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 straipsnio pirmą pastraipą, turi būti aiškinami laikantis šioms sritims skirtų Sąjungos teisės aktų. Todėl jis prašo išaiškinti Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalį tam, kad galėtų nuspręsti, ar Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 ir 3 punktai ir 5 straipsnis neprieštarauja Konstitucijos 46 straipsnio pirmai pastraipai.
- 22 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, jog Lietuvos teisės aktuose nustatyta, kad pirkdami žalią pieną ūkio subjektai privalo sudaryti rašytinę sutartį. Minėtas teismas priduria, jog Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad šiuo įstatymu siekiama, viena vertus, užtikrinti žalio pieno pirkėjų ir pardavėjų teisėtų interesų pusiausvyrą ir, kita vertus, apriboti didelę galią rinkoje turinčių pieno perdirbėjų rinkos galios panaudojimą ir ūkio subjektų, prekiaujančių pieno gaminiais, nesąžiningai gaunamą naudą iš tokių gaminių didmeninių kainų mažėjimo.
- 23 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad iš jo turimos bylos medžiagos matyti, jog Lietuvoje pieno sektorius yra viena iš didžiausių žemės ūkio produktų gamybos sričių; jis sukuria apie 2 % šalies bendrojo vidaus produkto. Tačiau gamintojų derybinės galios yra labai menkos dėl to, kad, palyginti su perdirbėjais, jie yra smulkūs. Šiuo klausimu jis pažymi, kad 2015 m. duomenimis 74 % Lietuvos žalio pieno gamintojų turėjo 1–5 karves, o šešios įmonės perdirba 97 % tokio pieno. Be to, nepaisant pastangų skatinti tokių gamintojų kooperaciją, ji tradiciškai mažai išvystyta, ir tik 15 % pieno gamintojų, tiekiančių tik 18 % viso Lietuvoje superkamo žalio pieno, dalyvauja tikroje kooperacijoje. Nėra jokios žalio pieno gamintojų organizacijos, kuri būtų pripažinta pagal Reglamento Nr. 1308/2013 152 ir paskesnius straipsnius. Vidutinė žalio pieno supirkimo kaina Lietuvoje yra viena iš mažiausių visoje Europos Sąjungoje.
- 24 Be to, minėtas teismas nurodo, kad prieš priimant Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymą pirkėjai, iš anksto nesiderėdami su pieno gamintojais dėl kainos, jiems tiesiog pateikdavo informaciją, už kokią kainą jie perka žalią pieną.
- 25 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsniu valstybėms narėms, nusprendusioms, jog žalias pienas jų teritorijoje pristatomas sudarius rašytinę sutartį, aiškiai nėra suteikiama teisė pagal nacionalinę teisę riboti laisvų derybų principą. Vis dėlto jam kyla klausimas, ar šis principas negali būti apribotas tam, kad būtų

padidinta pieno sektoriaus ūkininkų galia derybose su pieno pirkėjais ir užkirstas kelias nesąžiningai komercinei praktikai, atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes, kaip antai pieno ir pieno produktų sektoriaus struktūrinius ypatumus, gamintojų organizacijų nebuvimą ar pieno rinkos pokyčius.

26 Tokiomis aplinkybėmis Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalis gali būti aiškinama taip, kad ja nedraudžiama, siekiant sustiprinti žaliao pieno gamintojų derybines galias, užkirsti kelią nesąžiningai komercinei praktikai ir, atsižvelgiant į tam tikrus valstybės narės ūkio pieno ir pieno produktų sektoriaus struktūrinius ypatumus, pieno rinkos pokyčius, nustatyti tokį nacionalinį teisinį reguliavimą, kuriuo sutarčių šalių laisvė derėtis dėl žaliao pieno pirkimo kainos būtų apribota tuo požiūriu, kad žaliao pieno pirkėjui būtų draudžiama tai pačiai grupei pagal parduodamo pieno kiekį priskirtiems žaliao pieno pardavėjams, nepriklausantiems pripažintoms pieno gamintojų organizacijoms, mokėti skirtingą kainą už tokios pačios sudėties ir kokybės žaliao pieną, pristatomą pirkėjui tokiu pačiu būdu, taigi šalys negalėtų, atsižvelgdamos į kokius nors kitus veiksnus, susitarti dėl kitokios žaliao pieno pirkimo kainos?
2. Ar Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalis gali būti aiškinama taip, kad ja nedraudžiama, siekiant sustiprinti žaliao pieno gamintojų derybines galias, užkirsti kelią nesąžiningai komercinei praktikai ir, atsižvelgiant į tam tikrus valstybės narės ūkio pieno ir pieno produktų sektoriaus struktūrinius ypatumus, pieno rinkos pokyčius, nustatyti tokį nacionalinį teisinį reguliavimą, kuriuo sutarčių šalių laisvė derėtis dėl žaliao pieno pirkimo kainos būtų apribota tuo požiūriu, kad žaliao pieno pirkėjui būtų draudžiama nepagrįstai mažinti žaliao pieno pirkimo kainą, o mažinti šią kainą daugiau negu 3 procentiniais punktais būtų galima tik jeigu tokį mažinimą pagrįstu pripažintų valstybės įgaliota institucija?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 27 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 punkte, pagal kurias žaliao pieno pirkėjams draudžiama mokėti skirtingą pirkimo kainą gamintojams, kurie turi būti laikomi priklausančiais tai pačiai grupei pagal parduodamo per dieną žaliao pieno kiekį, už tokios pačios sudėties ir kokybės pieną, pristatomą tokiu pačiu būdu.
- 28 Visų pirma reikia konstatuoti, kad įgyvendinant bendrą žemės ūkio politiką, kuri pagal SESV 4 straipsnio 2 dalies d punktą priskirta pasidalijamajai Sąjungos ir valstybių narių kompetencijai, pastarosios turi teisėkūros įgaliojimus ir, kaip matyti iš SESV 2 straipsnio 2 dalies, gali naudotis savo kompetencija tiek, kiek Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija (2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Panellinos Syndesmos Viomichanion Metapoiisis Kapnou*, C-373/11, EU:C:2013:567, 26 punktas).
- 29 Be to, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad kai rinkta tam tikrame sektoriuje yra organizuojama bendrai, valstybės narės turi pareigą susilaikyti nuo priemonių, galinčių pakenkti tokiam organizavimui arba nuo jo nukrypti. Su bendru rinkos organizavimu taip pat nesuderinamos teisės normos, trukdančios jam gerai veikti, net jei atitinkamo dalyko šis organizavimas išsamiai nereglamentuojama (2005 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Kuipers*, C-283/03, EU:C:2005:314, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 30 Vis dėlto bendro rinkos organizavimo nustatymas nekliudo valstybėms narėms taikyti nacionalinių normų, kuriomis siekiama kito bendrojo intereso tikslo nei tas, kurio siekiama bendru rinkos organizavimu, net jei šios normos gali turėti poveikį vidaus rinkos veikimui atitinkamame sektoriuje (2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scotch Whisky Association ir kt.*, C-333/14, EU:C:2015:845, 26 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 31 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš Reglamento Nr. 1308/2013 1 straipsnio 2 dalies p punkto, šiuo reglamentu nustatomas bendras visų žemės ūkio produktų, kurie išvardyti ESS ir SESV I priede, rinkų, prie kurių priskiriamas pieno ir pieno produktų sektorius, organizavimas.
- 32 Šio reglamento 148 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad jeigu valstybė narė nusprendžia, kad ūkininkas žalią pieną tokio pieno perdirbėjui turi pristatyti pagal šalių rašytinę sutartį, tokia sutartis turi atitikti šio straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas. Minėto reglamento 148 straipsnio 2 dalies c punkte nurodyta, kad tokioje sutartyje visų pirma, kaip tai matyti iš šios nuostatos i punkto, turi būti numatyta už pristatymą mokėtina kaina, kuri yra pastovi ir nustatoma sutartyje ir (arba) apskaičiuojama atsižvelgiant į įvairius sutartyje nurodytus veiksnius, galinčius apimti rinkos sąlygų pokyčius atspindinčius rinkos rodiklius, pristatyto žalio pieno kiekį, taip pat jo kokybę ar sudėtį, ir, kaip matyti iš šios nuostatos ii punkto, žalio pieno, kuris gali būti ir (arba) turi būti pristatytas, kiekis.
- 33 To paties reglamento 148 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta, kad dėl visų žalio pieno pristatymo sutarčių, kurias sudaro ūkininkai, surinkėjai ar žalio pieno perdirbimo įmonės, aspektų, įskaitant 2 dalies c punkte nurodytus aspektus, šalys derasi laisvai.
- 34 Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad valstybė narė gali nustatyti pareigą šalims susitarti dėl tam tikro pristatomo kiekio ir už pristatymą mokėtinos kainos santykio ir minimalią galiojimo trukmę, taikomą tik ūkininko ir pirmojo žalio pieno pirkėjo sudaromoms rašytinėms sutartims.
- 35 Iš šių nuostatų matyti, kad Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtinta taisyklė, jog dėl visų žalio pieno pristatymo sutarčių aspektų, įskaitant kainą, šalys derasi laisvai, tačiau minėtos 4 dalies antroje pastraipoje numatytos šios taisyklės išimtys.
- 36 Iš to matyti, kad remdamosi laisvomis derybomis šalys turi turėti galimybę nustatyti žalio pieno pardavimo kainą, be kita ko, atsižvelgdamos į pasiūlos ir paklausos santykį atitinkamoje rinkoje.
- 37 Kaip priminė Teisingumo Teismas, jeigu nėra kainų nustatymo mechanizmo, laisvas pardavimo kainų nustatymas remiantis laisva konkurencija įtrauktas į Reglamentą Nr. 1308/2013 ir yra laisvo prekių judėjimo veiksmingos konkurencijos sąlygomis principo išraiška (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scotch Whisky Association ir kt.*, C-333/14, EU:C:2015:845, 20 punktą).
- 38 Šiuo atveju iš sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos ir Lietuvos vyriausybės pastabų matyti, kad Lietuvos žalio pieno rinkoje netenkinamos veiksmingos konkurencijos sąlygos dėl pirkėjų, kurių koncentracijos lygis yra didelis, nes šešios įmonės perdirba 97 % žalio pieno, gaunamo iš daugiau kaip 20 000 labai smulkių gamintojų, nesąžiningos komercinės praktikos. Prieš įsigaliojant Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymui žalio pieno pirkėjai paprasčiausiai informuodavo šio pieno gamintojus apie jo pirkimo kainą iš anksto nesiderėdami, ir tokie gamintojai turėjo tik vieną galimybę – sutikti su nustatytomis sąlygomis. Šis Lietuvos žalio pieno gamintojams daromas spaudimas ir silpna jų kooperacijos plėtra paaiškina, kodėl vidutinė žalio pieno kaina Lietuvoje yra viena iš mažiausių Sąjungoje ir kodėl pieno produktų gamybos sektoriui buvo kilusi bankroto grėsmė. Tokia situacija, t. y., kiek tai susiję su derybinėmis galiomis, pusiausvyros nebuvimas tarp žalio pieno gamintojų ir perdirbėjų, nacionalinės teisės aktų leidėjų paskatino priimti minėtą įstatymą, kuriuo siekiama ginti silpnesnės sutarties šalies, būtent žalio pieno gamintojų, teises ir teisėtus interesus, ir uždrausti ūkio subjektams vykdyti nesąžiningus veiksmus nustatant tam tikrus su tuo susijusius reikalavimus.

- 39 Lietuvos vyriausybė priduria, kad pagal šį įstatymą šalims leidžiama laisvai derėtis dėl žalio pieno pirkimo kainos ir atkurti veiksmingą konkurenciją šioje rinkoje.
- 40 Remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodyta ir Lietuvos vyriausybės patvirtinta informacija matyti, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 2 straipsnio 7 pastraipoje žalio pieno pirkimo kaina apibrėžta kaip pirkėjo ir pardavėjo sutarta pinigų suma, mokama už parduodamą žemės ūkio ministro įsakymu nustatytų bazinių pieno sudėties rodiklių žalią pieną.
- 41 Taigi, nors ši bazinė kaina taikoma visiems tos pačios grupės gamintojams, šiai grupei priskiriamoms pagal parduodamo per dieną žalio pieno kiekį remiantis Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 punktu ir 2 straipsnio 5 dalimi, galutinė mokėtina kaina apskaičiuojama atsižvelgiant į priedus, priemokas, nuoskaitas ar pristatymo būdus, dėl kurių laisvai ir atskirai susitariama toje stadijoje.
- 42 Reikia išnagrinėti, ar, priimdama Reglamentą Nr. 1308/2013 ir ypač jo 148 straipsnį, Sąjunga pasinaudojo savo kompetencija išsamiai suregulmentuoti žalio pieno pristatymo sutarčių šalių sutartinius santykius ir, konkrečiai kalbant, su šiomis sutartimis susijusių derybų procesą.
- 43 Visų pirma iš Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 1 dalies formuluotės, ypač iš žodžių junginio „kai valstybė narė nusprendžia“, kad dėl kiekvieno žalio pieno pristatymo šalys turi sudaryti rašytinę sutartį, matyti, kad valstybės narės sprendimas nustatyti pareigą sudaryti rašytinę sutartį reiškia, kad ji paprasčiausiai turi tokią galimybę. Tokį aiškinimą patvirtina šio reglamento 127 konstatuojamoji dalis, kurioje numatyta, kad valstybės narės „gali“ nuspręsti nustatyti, kad privaloma sudaryti rašytines oficialias sutartis, ir „šis klausimas turėtų būti paliktas spresti valstybėms narėms“.
- 44 Šioje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „siekiant užtikrinti, kad šios sutartys atitiktų tinkamus būtinuosius standartus <.. >, tam tikros pagrindinės tokių sutarčių naudojimo sąlygos turėtų būti nustatytos Sąjungos lygmeniu“. Šio reglamento 148 straipsniu, siejama su minėta konstatuojamąja dalimi, siekiama nustatyti minimalias tokioms sutartims taikytinas taisykles, nedraudžiant valstybėms narėms nustatyti kitų su tuo susijusių taisyklių, kaip tai patvirtina šio straipsnio formuluotė, visų pirma šio straipsnio 2 dalies c punkte vartojamas žodžių junginys sutartyje „visų pirma nurodoma“.
- 45 Iš to matyti, kad, priimdama Reglamentą Nr. 1308/2013 ir ypač šio reglamento 148 straipsnį, Sąjunga nepasinaudojo savo kompetencija taip, kad išsamiai suregulmentuotų žalio pieno pristatymo sutarčių šalių sutartinius santykius, taigi šio reglamento negalima aiškinti kaip iš principo draudžiančio valstybėms narėms imtis priemonių šioje srityje.
- 46 Kiek tai susiję su pagrindinėje byloje nagrinėjamomis teisės nuostatomis, pažymėtina, kad iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog jomis iš esmės siekiama kovoti su nesąžininga žalio pieno pirkėjų komercine praktika silpnėsne laikomos šalies, t. y. pieno sektoriaus ūkininkų, atžvilgiu. Konkrečiai kalbant, Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymu siekiama uždrausti žalio pieno pardavėjams ir pirkėjams atlikti tokius veiksmus parduodant arba perkant žalią pieną, nustatyti tam tikrus reikalavimus, taikytinus prekybai pieno produktais Lietuvoje, nustatyti institucijas, atsakingas už šio įstatymo nuostatų laikymąsi, ir numatyti atsakomybę už šio įstatymo pažeidimus.
- 47 Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad šiuo įstatymu siekiama užtikrinti žalio pieno pirkėjų ir pardavėjų teisėtų interesų pusiausvyrą, apriboti didelę galią šioje rinkoje turinčių pieno perdirbimo įmonių rinkos galią ir ūkio subjektų, prekiaujančių pieno gaminiiais, nesąžiningai gaunamą naudą iš tokių pieno gaminių didmeninių kainų mažėjimo.
- 48 Tiesa, iš Reglamento Nr. 1308/2013 138 konstatuojamosios dalies matyti, kad kadangi oficialių rašytinių sutarčių naudojimui pieno sektoriuje taikomos atskiros nuostatos, tokių sutarčių naudojimas taip pat gali padėti sustiprinti ūkio subjektų atsakomybę kituose sektoriuose ir, be kita ko, „padėti išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės praktikos“. Be to, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 261/2012,

kuriuo į Sąjungos teisės aktus įtraukta nuostata, atitinkanti dabartinį Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnį, 8 konstatuojamojoje dalyje taip pat buvo numatyta, kad tokios sutartys „[taip pat gali] padėti išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės veiklos“. Tokia formuluotė vartojama ir Reglamento 2017/2393, kuriuo iš dalies pakeista ankstesnė Reglamento Nr. 1308/2013 versija, 50 konstatuojamojoje dalyje, kurioje numatyta, kad sutarčių naudojimas pieno ir pieno produktų sektoriuje gali padėti, be kita ko, „išvengti tam tikros nesąžiningos komercinės praktikos“.

- 49 Vis dėlto remiantis šiomis nuorodomis į tam tikrus nesąžiningus veiksmus negalima nustatyti, kad tikslą kovoti su nesąžiningais veiksmais, kurio siekiama pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatomis, apima Reglamentas Nr. 1308/2013, juolab kad šis reglamentas neapima tokių veiksmų visumos ir juo tokie veiksmai nėra suregulmentuoti ir net nėra jame išvardyti.
- 50 Be to, kaip matyti iš šio reglamento 128 konstatuojamosios dalies, juo siekiama užtikrinti perspektyvią gamybos plėtrą, taip užtikrinant deramą pieno sektoriaus ūkininkų gyvenimo lygį, laikantis bendros žemės ūkio politikos tikslų, numatytų SESV 39 straipsnio 1 dalyje. Jeigu Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnis būtų aiškinamas taip, kad valstybės narės negali imtis priemonių, skirtų kovoti su nesąžiningais veiksmais pieno ir pieno produktų sektoriuje, tai prieštarautų šiam tikslui, kuriuo siekiama užtikrinti, kad būtų išsaugota veiksminga konkurencija žemės ūkio produktų rinkose, ir kuris yra ir vienas iš bendros žemės ūkio politikos tikslų (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Panellinos Syndesmos Viomichanion Metapoiisis Kapnou*, C-373/11, EU:C:2013:567, 37 punktą).
- 51 Taip pat reikia pažymėti, kad bendro pieno ir pieno produktų rinkos organizavimo srityje nacionalinės institucijos iš esmės turi kompetenciją taikyti savo nacionalinę konkurencijos teisę pieno gamintojų kooperatyvui, turinčiam didelę įtaką nacionalinėje rinkoje (šiuo klausimu žr. 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Milk Marque ir National Farmers' Union*, C-137/00, EU:C:2003:429, 67 punktą).
- 52 Neseniai priimta Direktyva 2019/633, kuri, kaip numatyta jos 14 straipsnyje, įsigaliojo 2019 m. balandžio 30 d., patvirtina, kad kovos su nesąžininga komercine praktika žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinėje sritis nebuvo išsamiai suderinta, kai buvo priimtos pagrindinėje byloje nagrinėjamos nacionalinės teisės nuostatos.
- 53 Taigi, atsižvelgiant į šio sprendimo 30 punkte nurodytą jurisprudenciją, reikia manyti, kad valstybės narės turėjo joms likusią kompetenciją imtis priemonių kovos su nesąžininga komercine praktika srityje, kuriomis siekiama reguliuoti laisvomis derybomis paremtą kainų nustatymo procesą, net jei šios priemonės turi įtakos laisvų derybų dėl kainos, mokėtinos už žalio pieno pristatymą, principui, kuris išplaukia iš Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio, taigi ir vidaus rinkos veikimui atitinkamame sektoriuje.
- 54 Direktyvos 2019/633 13 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad valstybės narės ne vėliau kaip 2021 m. gegužės 1 d. priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos, ir tokias nuostatas taiko ne vėliau kaip 2021 m. lapkričio 1 d. Kadangi nacionalinis teismas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikė prieš įsigaliojant šiai direktyvai, reikia konstatuoti, kad Teisingumo Teismui nepateikti klausimai dėl minėtos direktyvos.
- 55 Vis dėlto reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją per direktyvai perkelti nustatytą terminą valstybės narės, kurioms ji skirta, privalo nepriimti nuostatų, kurios gali rimtai trukdyti pasiekti toje direktyvoje nurodytą rezultatą (1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96, EU:C:1997:628, 45 punktą; 2005 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *Mangold*, C-144/04, EU:C:2005:709, 67 punktą ir 2009 m. balandžio 23 d. Sprendimo *VTB-VAB ir Galatea*, C-261/07 ir C-299/07, EU:C:2009:244, 38 punktą). Nors nagrinėjamu atveju Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas buvo priimtas prieš įsigaliojant Direktyvai 2019/633, nacionalinės valdžios institucijos ir nacionaliniai teismai turi kiek įmanoma susilaikyti nuo nacionalinės teisės aiškinimo, dėl kurio

pasibaigus šios direktyvos perkėlimo terminui galėtų būti rimtai sutrukdyta įgyvendinti ja siekiamą tikslą (šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 27 d. Sprendimo *Milev*, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, 32 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

- 56 Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai nurodytos šio sprendimo 53 punkte, vis dėlto turi būti tinkamos nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršyti to, kas būtina jam pasiekti (pagal analogiją žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Berlington Hungary ir kt.*, C-98/14, EU:C:2015:386, 64 punktą ir 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scotch Whisky Association ir kt.*, C-333/14, EU:C:2015:845, 28 punktą).
- 57 Toks proporcingumo nagrinėjimas turi būti atliekamas visų pirma atsižvelgiant į bendros žemės ūkio politikos tikslus ir tinkamą bendro rinkos organizavimo veikimą, o tai reiškia, kad reikia suderinti šiuos tikslus su minėtomis teisės nuostatomis siekiamu kovos su nesąžininga komercine praktika tikslu (šiuo klausimu žr. 2015 m. gruodžio 23 d. Sprendimo *Scotch Whisky Association ir kt.*, C-333/14, EU:C:2015:845, 28 punktą).
- 58 Pirma, dėl klausimo, ar minėtos teisės nuostatos yra tinkamos jomis siekiamam tikslui įgyvendinti, reikia pabrėžti, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 2 straipsnio 5 dalyje žaliao pieno gamintojai yra padalyti į dešimt grupių pagal per dieną parduodamo žaliao pieno kiekį; šis kiekis yra mažiau kaip 100 kg pirmosios grupės atveju ir daugiau kaip 20 000 kg paskutinės grupės atveju. Šio įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 punktu žaliao pieno, kuris atitinka kokybės reikalavimus, pirkėjui draudžiama taikyti kitokią bazinę kainą tai pačiai grupei priklausantiems gamintojams, kai pienas pristatomas tokiu pačiu būdu.
- 59 Taigi, šios nuostatos tikslas – užtikrinti, kad pirkėjas taikytų tokią pačią bazinę kainą visiems gamintojams, kurių padėtis yra panaši pagal objektyvų kriterijų, t. y. per dieną parduodamo pieno kiekį. Be to, toks kriterijus yra leidžiamas pagal Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalies antros pastraipos a punktą, kuriuo valstybėms narėms leidžiama numatyti sutarties šalims pareigą nustatyti santykį tarp tam tikro pristatomo pieno kiekio ir kainos.
- 60 Kaip matyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos, minėto įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 punktu leidžiama užtikrinti, kad pieno gamintojai, kurie nepriklauso pripažintai pieno gamintojų organizacijai, nesant derybinių galių pusiausvyros nebūtų įpareigoti sutikti su perdirbėjų nustatytomis žaliao pieno pirkimo sąlygomis ir su labai maža kaina, nors kitiems tokio paties dydžio gamintojams būtų mokama didesnė kaina, nustatoma per derybas, kuriose labiau laikomasi pusiausvyros. Be to, šia nuostata leidžiama užtikrinti, kad jų padėtis rinkoje netaptų labai nepalanki, palyginti su šiais kitais gamintojais. Šia nuostata taip pat sustiprinamos smulkių gamintojų, kurie nuo šiol yra grupės dalis, derybinės galios, taip pat jie skatinami labiau kooperuotis ir nustatyti naują egzistuojančių derybinių pajėgumų pusiausvyrą.
- 61 Kaip matyti iš Reglamento Nr. 1308/2013 128 konstatuojamosios dalies, būtent siekiant sustiprinti pieno sektoriaus ūkininkų derybines galias pagal šio reglamento 149 straipsnį gamintojų organizacijoms ir jų asociacijoms leidžiama kolektyviai derėtis dėl sutarčių sąlygų, įskaitant kainą už jų narių visą žaliao pieno gamybos kiekį ar jo dalį.
- 62 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos, atrodo, gali užkirsti kelią rizikai, kad šalis, kuri laikoma silpnesne sutarties šalimi, būtų priversta sutikti su nepagrįstu kainų sumažinimu, ir taip kovoti su galinčia pasitaikyti nesąžininga komercine praktika; tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 63 Antra, dėl klausimo, ar pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos neviršija to, kas būtina, reikia, pirma, atsižvelgti į pieno sektoriaus ir Lietuvos žaliao pieno rinkos ypatumus, kurie nurodyti šio sprendimo 22–24 ir 38 punktuose. Šie ypatumai susiję su tuo, kad dėl nesąžiningos komercinės praktikos Lietuvos žaliao pieno rinkoje nėra veiksmingos konkurencijos, su tuo, kad žalias pienas yra

greitai gendantis produktas, dėl ko gamintojai praktiškai negali atidėti pardavimo, kai vykdoma nesąžininga komercinė politika, ar konfliktuoti su tokiais pirkėjais, nes yra pavojus, kad tai padarys žalą komerciniams santykiams, taip pat su tuo, kad šioje rinkoje yra nepakankama pieno sektoriaus ūkininkų kooperacija. Kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kol nebuvo priimtas Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymas, pirkėjai, nesiderėdami su žalio pieno gamintojais, tiesiog pateikdavo informaciją, už kokią kainą jie perka žalią pieną.

- 64 Be to, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, nepaisant pastangų įvairiomis priemonėmis skatinti pieno gamintojų kooperaciją, jie nėra pakankamai kooperuoti, taigi, negalėjo susikurti jokia žalio pieno gamintojų organizacija, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 1308/2013.
- 65 Kita vertus, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog tam, kad žalią pieną būtų galima parduoti, jis turi tenkinti tam tikrus ministro įsakyme nustatytus kokybės reikalavimus, susijusius su riebumu, baltymų koncentracija ir jo kokybės rodikliais, kaip antai spalva, kvapu, konsistencija, temperatūra, skoniu, rūgštingumu, švarumu, tankiu ir neutralizuojančiomis bei inhibitorinėmis medžiagomis.
- 66 Kaip matyti iš minėtame sprendime pateiktos informacijos, jeigu pienas neatitinka kitų pieno kokybės rodiklių, kaip antai bakterijų kiekio, somatinių ląstelių ir inhibitorinių medžiagų kiekio ir pieno užšalimo temperatūros, turi būti taikomos minėtose taisyklėse nustatyto dydžio nuoskaitos. Be to, Lietuvos vyriausybės teigimu, už itin aukštos kokybės pieną gali būti taikomi priedai ir priemokos be apribojimų.
- 67 Iš to matyti, kad, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirkimo kaina, mokama konkrečiam žalio pieno pardavėjui, nepriklausančiam pripažintai pieno gamintojų organizacijai, gali priklausyti nuo to, kuriai pardavėjų grupei pagal parduodamo pieno kiekį jis yra priskirtas, nuo pieno pristatymo būdo ir šio produkto sudėties ir kokybės.
- 68 Šiuo klausimu pažymėtina, kad, kaip nurodyta šio sprendimo 32 punkte, iš Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 2 dalies c punkto i papunkčio matyti, kad kaina gali būti skaičiuojama atsižvelgiant į įvairius sutartyje nurodytus veiksnius, galinčius apimti, be kita ko, pristatyto pieno kokybę ar sudėtį.
- 69 Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į bendros žemės ūkio politikos tikslus ir tinkamą bendro rinkos organizavimo veikimą, pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos neviršija to, kas būtina jomis siekiamiems tikslams įgyvendinti. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis tiesiogiai susipažinęs su jam pateikta nagrinėti byla, turi patikrinti, ar priemonės, priimtos siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika sustiprinant pieno gamintojų, kurie nepriklauso pripažintai pieno gamintojų organizacijai, derybines galias ir taip prisidėti prie perspektyvios gamybos plėtros, užtikrinant vienodas sąlygas pieno sektoriaus ūkininkams, nustatant laisvų derybų dėl kainos principo apribojimus, neviršija to, kas būtina.
- 70 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 1 punkte, pagal kurias, siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika, žalio pieno pirkėjams draudžiama mokėti skirtingą kainą gamintojams, kurie turi būti laikomi priklausančiais tai pačiai grupei pagal parduodamo per dieną žalio pieno kiekį, už tokios pačios sudėties ir kokybės pieną, pristatomą tokiu pačiu būdu, jeigu tokios nuostatos yra tinkamos nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl antrojo klausimo

- 71 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 5 straipsnyje, pagal kurias žalio pieno pirkėjui draudžiama nepagrįstai mažinti su gamintoju sutartą kainą, o kainos sumažinimas daugiau negu 3 % galimas tik leidus kompetentingai nacionalinės valdžios institucijai.
- 72 Pirma, kaip matyti iš šio sprendimo 43–45 ir 48–54 punktų, reikia priminti, kad pagal Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnį valstybėms narėms nedraudžiama imtis priemonių kovos su nesąžininga komercine praktika srityje, kuriomis būtų siekiama reguliuoti laisvomis derybomis paremtą kainų nustatymo procesą, net jei šios priemonės turėtų įtakos laisvų derybų dėl kainos, mokėtinos už žalio pieno pristatymą, principui, taigi ir vidaus rinkos veikimui atitinkamame sektoriuje.
- 73 Vis dėlto, kaip nurodyta šio sprendimo 56 punkte, tokios teisės nuostatos turi būti tinkamos nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršyti to, kas būtina jam pasiekti.
- 74 Konkrečiu atveju, kaip konstatuota šio sprendimo 46 punkte, pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatomis iš esmės siekiama kovoti su žalio pieno pirkėjų nesąžininga komercine praktika silpnės laikomos šalies, t. y. pieno sektoriaus ūkininkų, atžvilgiu.
- 75 Šiuo klausimu Lietuvos vyriausybė patikslino, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punktu ir 5 straipsniu siekiama įtvirtinti garantijas, kad, žalio pieno pirkėjui ir pardavėjui sudarius sutartį ir tokioje sutartyje nurodžius jų sutartą kainą, nebebūtų galima tokios kainos mažinti nesant objektyvių priežasčių ir veikiant nesąžiningai.
- 76 Antra, kaip pažymėjo ši vyriausybė ir Vokietijos vyriausybė, atrodo, kad šios nuostatos neturi įtakos laisvų derybų dėl kainos principui, kylančiam iš Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio. Atrodo, kad šios nuostatos yra susijusios ne su pačiomis derybomis dėl šios kainos ir dėl kitų sutarties aspektų, bet su vykdant sutartį vienos iš šalių vienašališkai padarytu tokios kainos pakeitimu jau po sutarties sudarymo, visai nederinant veiksmų ir neįtvirtinus to sutartyje, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 77 Trečia, dėl klausimo, ar šios nuostatos yra tinkamos siekiamam tikslui įgyvendinti neviršijant to, kas būtina šiam tikslui pasiekti, reikia pažymėti, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punktu ir 5 straipsniu siekiama užtikrinti, kad pirkėjas laikytusi su gamintoju suderėtos kainos, jeigu nėra objektyvių veiksnių, kurie galėtų pateisinti kainos sumažinimą. Be to, šiomis nuostatomis suteikiama galimybė išvengti pirkėjų mėginimų daryti spaudimą pieno sektoriaus ūkininkams siekiant sumažinti šią kainą ir juos apsaugoti nuo savavališko jos pakeitimo. Be to, kad šiomis nuostatomis užtikrinamas tam tikras žalio pieno kainų stabilumas, jomis taip pat padedama užtikrinti šalių sudarytos rašytinės sutarties tinkamą vykdymą.
- 78 Atsižvelgiant į šias aplinkybes konstatuotina, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamos teisės nuostatos atrodo tinkamos siekiamam tikslui įgyvendinti.
- 79 Galiausiai, kalbant apie tai, ar šiomis teisės nuostatomis neviršijama tai, kas būtina, kaip matyti iš šio sprendimo 63 punkto, reikia atsižvelgti į pieno sektoriaus ir Lietuvos žalio pieno rinkos ypatumus, visų pirma į tai, kad šioje rinkoje nėra veiksmingos konkurencijos, ir į tai, kad žalias pienas yra gendantis produktas, o dėl to gamintojai praktiškai negali atidėti pristatymo, kai vykdoma nesąžininga komercinė politika, ar konfliktuoti su šiais pirkėjais, nes yra pavojus, kad tai padarys žalą komerciniams santykiams.

- 80 Taip pat reikia pažymėti, kad Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 5 straipsnyje nenustatytas absoliutus draudimas sumažinti sutartą kainą, o tik numatyta, kad toks sumažinimas turi būti objektyviai pagrįstas ir, jeigu sumažinimas yra didesnis, atliktas gavus kompetentingos administracinės valdžios institucijos leidimą. Be to, neatrodo, kad šiomis nuostatomis šalims užkertamas kelias į sutartį įtraukti sąlygas, leidžiančias sumažinti nustatytą kainą tais atvejais, kai susiklosto naujos objektyvios aplinkybės, dėl kurių jos susitarė.
- 81 Taip pat reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalies antra pastraipa valstybėms narėms leidžiama kaip laisvų derybų dėl visų žalio pieno pristatymo sutarčių aspektų, įskaitant kainą, principo išimtį nustatyti minimalų bent šešių mėnesių laikotarpį, kuris būtų taikomas ūkininko ir pirmojo žalio pieno pirkėjo sudarytoms rašytinėms sutartims.
- 82 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąją klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1308/2013 148 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos Nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 5 straipsnyje, pagal kurias, siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika, žalio pieno pirkėjui draudžiama nepagrįstai mažinti su gamintoju sutartą kainą, o bet koks kainos sumažinimas daugiau negu 3 % galimas tik leidus kompetentingai nacionalinės valdžios institucijai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 83 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007, iš dalies pakeisto 2017 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2017/2393, 148 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos 2015 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių-parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo Nr. XII-1907, iš dalies pakeisto 2015 m. gruodžio 22 d. įstatymu, 3 straipsnio 3 dalies 1 punkte, pagal kurias, siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika, žalio pieno pirkėjams draudžiama mokėti skirtingą pirkimo kainą gamintojams, kurie turi būti laikomi priklausančiais tai pačiai grupei pagal parduodamo per dieną žalio pieno kiekį, už tokios pačios sudėties ir kokybės pieną, pristatomą tokiu pačiu būdu, jeigu tokios nuostatos yra tinkamos nustatytam tikslui įgyvendinti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.**
- 2. Reglamento Nr. 1308/2013, iš dalies pakeisto Reglamentu 2017/2393, 148 straipsnio 4 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją nedraudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai įtvirtintos 2015 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos ūkio subjektų, perkančių-parduodančių žalią pieną ir prekiaujančių pieno gaminiiais, nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymo Nr. XII-1907, iš dalies pakeisto 2015 m. gruodžio 22 d. įstatymu, 3 straipsnio 3 dalies 3 punkte ir 5 straipsnyje, pagal kurias, siekiant kovoti su nesąžininga komercine praktika, žalio pieno pirkėjui draudžiama nepagrįstai mažinti su gamintoju sutartą kainą, o bet koks kainos sumažinimas daugiau negu 3 % galimas tik leidus kompetentingai nacionalinės valdžios institucijai.**

Arabadjiev

Xuereb

von Danwitz

Paskelbta 2019 m. lapkričio 13 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris
A. Calot Escobar

Antrosios kolegijos pirmininkas
A. Arabadjiev